PENAL REFORM INTERNATIONAL

Protecting Procedural Rights of Children in the Digital Age

REZULTATUL AȘTEPTAT D4.3

REZUMAT

Protejarea drepturilor procedurale ale copiilor în sistemele judiciare digitalizate

Un ghid privind soluțiile-pilot testate în Irlanda, România, Spania și Ucraina

PPRO-Child project
Project 101160525 • JUST-2023-JACC-EJUSTICE
October 2026

Terre des hommes Helping children worldwide.

Tierra de hombres
Ayuda directa a la infancia desamparada

Funded by the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Rezumat

Această secțiune prezintă un rezumat al ghidului pentru cititorii care doresc să afle problemele esențiale, soluțiile și rezultatele din fiecare țară, fără a intra în detaliile complete ale capitolelor dedicate fiecărei țări. Secțiunea prezintă importanța ghidului, proiectele-pilot din Irlanda, România, Spania și Ucraina, precum și recomandările-cheie.

Rezumat: de ce este important acest ghid

Audierea la distanță face acum parte din procedurile penale cotidiene care implică copii în întreaga Europă. Utilizată corect, aceasta poate scuti un copil de o călătorie lungă, de o sală de judecată ostilă sau de o întâlnire față în față cu presupusul infractor. Utilizată incorect, aceasta îi lasă pe copii în imposibilitatea de a auzi, nesiguri cu privire la ceea ce se întâmplă, izolați de avocatul lor și singuri în fața unui ecran. Între 2024 și 2026, proiectul PPRO-Child a desfășurat activități în Irlanda, România, Spania și Ucraina pentru a identifica domeniile în care drepturile procedurale ale copiilor erau cel mai expuse riscului și pentru a testa soluții practice împreună cu instituțiile și profesioniștii care lucrează zilnic cu copiii. Punctul de plecare a fost reprezentat de standardele stabilite de Directiva (UE) 2016/800 și de planul în 10 puncte al proiectului: audierile la distanță limitate la chestiuni procedurale și administrative, consimțământul informat al copilului, o evaluare individuală prealabilă, accesul confidențial la un avocat și verificarea nivelului de înțelegere al copilului.

În fiecare țară s-a urmat același parcurs: o evaluare rapidă a nevoilor și o masă rotundă națională pentru identificarea riscurilor, un Consiliu consultativ al copiilor format din tineri cu experiență directă pentru a menține opiniile copiilor în centrul atenției, ateliere de proiectare comună cu profesioniști pentru elaborarea unei soluții și un proiect-pilot pentru testarea acesteia. Cele patru soluții diferă, dar transmit un mesaj comun: garanțiile la care au dreptul copiii într-o sală de judecată nu trebuie să dispară atunci când audierea se desfășoară pe un ecran.

Irlanda

Problema. Toate audierile la distanță care implică copii suspectați sau acuzați de o infracțiune în Irlanda au loc de la Centrul de Detenție pentru Copii Oberstown, însă nu fusese elaborată nicio procedură operațională pentru acestea. Respectarea drepturilor copiilor în cadrul audierilor la distanță depindea în mare măsură de întâmplare. În cazul în care un judecător sau un avocat comunica bine, experiența era pozitivă; în caz contrar, nimic din sistem nu compensa acest lucru. Copiii vorbeau rar cu avocatul lor înainte sau în timpul ședinței, adesea nu puteau vedea cine se afla în sala de judecată și nu erau întotdeauna siguri ce s-a decis.

Soluția. O procedură oficială privind audierile judiciare la distanță (prin videoconferință) la Centrul de detenție pentru minori din Oberstown. Aceasta stabilește ce trebuie să facă personalul înainte, în timpul și după o audiere: pregătirea copilului cu câteva zile înainte, asigurarea faptului că acesta poate vedea și auzi instanța, discutarea cu copilul după încheierea audierii și facilitarea contactului cu avocatul. O listă de verificare judiciară le solicită judecătorilor să folosească un limbaj pe care copiii îl înțeleg și să verifice dacă aceștia au înțeles — cele două schimbări pe care tinerii le-au solicitat în unanimitate.

Rezultatul. Procedura a fost adoptată în cadrul sistemului de guvernanță al Oberstown, aprobată de două ori de consiliile sale interne și supusă inspecției naționale. Instruirea privind implementarea a scos la iveală probleme practice și le-a rezolvat înainte de lansare. Președintele Tribunalului Districtual s-a angajat să

utilizeze lista de verificare judiciară, iar o reproiectare a sălilor de audieri la distanță se află acum în atenția Oficiului Lucrărilor Publice. Dovezile privind efectul asupra copiilor în cadrul audierilor în direct vor proveni din propria monitorizare a Oberstown.

România

Problema. Nu există o procedură comună pentru audierea copiilor la distanță. Tinerii au descris audierile online ca fiind reci, grăbite și intimidante: adesea nu auzeau, nu aveau un moment de intimitate cu avocatul lor, erau alte persoane în cameră și nu li s-a explicat în ce constă procedura. Echipamentele, spațiile și pregătirea profesională variază foarte mult între instanțe, parchetele, secțiile de poliție și centrele de detenție.

Soluția. O procedură standard de operare (SOP) pentru audierea la distanță a minorilor — victime, martori și suspecți deopotrivă — în fața poliției, a procurorilor și a instanțelor. Aceasta începe cu o evaluare structurată a oportunității unei audieri la distanță pentru copil, enumeră semnalele de alarmă care ar trebui să determine oprirea sau modificarea acesteia și ghidează profesioniștii în ceea ce privește pregătirea, audierea propriu-zisă și îngrijirea ulterioară. Angajamentele sale esențiale sunt consimțământul informat al copilului, sprijinul continuu din partea unui psiholog sau a unui specialist juridic și o platformă securizată care permite avocatului, psihologului și unei persoane de încredere să participe simultan. SOP a fost elaborată în colaborare de judecători, procurori, poliție, servicii de protecție a copilului și ONG-uri, revizuită de Consiliul consultativ pentru copii și însoțită de un program de formare și o listă de verificare pentru judecători și procurori.

Rezultatul. Un sprijin puternic din partea profesioniștilor și instituțiilor implicate, cu 20 de specialiști instruiți în iunie 2026 și o cale directă către formarea magistraților prin intermediul Institutului Național al Magistraturii. Propunerile privind o platformă securizată pentru audieri la distanță și un serviciu specializat de sprijin vor fi transmise Consiliului Superior al Magistraturii și Ministerului Justiției. Efectul asupra copiilor în cadrul audierilor reale rămâne să fie evaluat prin intermediul monitorizării integrate în programul de formare.

Spania

Problema. Copiii au participat la audieri la distanță fără a le înțelege cu adevărat. Copiii privați de libertate din centrul pentru minori din Bahía de Cádiz au declarat Consiliului Consultativ pentru Copii că nu au înțeles audierile lor virtuale, iar unii au acceptat acorduri de recunoaștere a vinovăției (conformidades) fără a ști ce acceptau, ceea ce le-a lăsat un sentiment de regret și de a fi fost înșelați. Evaluarea nevoilor a evidențiat, de asemenea, impactul emoțional și comunicativ al procedurilor digitale, în cadrul cărora condițiile pentru o înțelegere reală se pierd cu ușurință.

Soluția. O listă de verificare succintă, bazată pe drepturi, destinată avocaților apărării, însoțită de un ghid de utilizare, care acoperă zece aspecte referitoare la etapele dinaintea, din timpul și de după o audiere la distanță. Aceasta a fost elaborată în colaborare cu avocați din barourile din Cádiz și Málaga și testată cu copiii din centrul de detenție pentru minori din Bahía de Cádiz. Prioritățile copiilor — un limbaj clar, confidențialitate în relația cu avocatul, sentimentul de libertate și siguranță în a vorbi, precum și faptul de a fi ascultați — au condus la elaborarea unui protocol premergător audierii care impune avocaților să verifice și să consemneze faptul că minorul înțelege acuzațiile, consecințele și drepturile sale. La sfatul practicienilor, lista de verificare a fost redusă de la cincisprezece pagini la șapte și a trecut la o scară simplă de la 1 la 5, astfel încât să poată fi utilizată în instanțele de minori cu un program încărcat.

Rezultatul. Evaluarea făcută chiar de copii a fost îngrijorătoare: aceștia nu se simțeau liberi să vorbească și nu erau capabili să înțeleagă judecătorul, iar încrederea lor în unii dintre profesioniștii implicați era redusă. Atunci când o ședință a Consiliului Consultativ al Copiilor s-a desfășurat online, copiii au participat în mod vizibil mai puțin decât în cazul întâlnirilor față în față — o ilustrare directă a modului în care chiar formatul digital poate slăbi vocea copilului. Activitatea de proiectare colaborativă a furnizat, de asemenea, dovezi care să justifice solicitarea unor schimbări în sistem: lipsesc pregătirea și urmărirea cazurilor copiilor, iar profesioniștii se află sub presiunea sistemului. În cadrul formării, instrumentul i-a ajutat pe profesioniști să identifice presiunea exercitată asupra copilului, jargonul academic, stimulentele și problemele legate de gestionarea timpului. Proiectul-pilot este încă în derulare: lista de verificare a fost trimisă către patruzeci de profesioniști, iar „Tierra de hombres España" a invitat șase organisme naționale, printre care Consiliul General al Avocaților Spanioli (CGAE), Parchetul, Ombudsmanul și ministerel e, să o adopte. Răspunsurile scrise au fost mai puține decât se aștepta, din cauza perioadei de vară, a confidențialității clienților și a lipsei unui mandat.

Ucraina

Problema. Minorii aflați în conflict cu legea erau slab informați și slab pregătiți pentru audierile la distanță: nu știau cum se va desfășura audierea, care erau drepturile lor, ce să facă în cazul în care conexiunea se întrerupea sau cine erau ceilalți participanți. Calitatea slabă a sunetului și a imaginii, precum și avocații care se alăturau din altă locație, le-au sporit stresul și au limitat comunicarea confidențială.

Soluția. Cinci note practice — liste de verificare pentru copii, reprezentanții lor legali, avocați, psihologi și mediatori — care explică cum să pregătești un copil pentru o audiere la distanță și ce trebuie făcut în timpul și după aceasta. Acestea au fost elaborate în colaborare cu Centrul de Coordonare pentru Acordarea Asistenței Juridice, îmbunătățite pe baza feedback-ului primit de la Consiliul Consultativ al Copiilor și testate în perioada martie-iunie 2026.

Rezultatul. Majoritatea profesioniștilor au evaluat notele informative ca fiind „bune" sau „excelente" și le-au considerat utile atât pentru a-și structura cunoștințele deja dobândite, cât și pentru a-și verifica propria practică. Copiii au primit cu bucurie îndrumările și, la fel ca profesioniștii implicați, au sugerat un format video; după faza pilot, a fost realizat un videoclip animat destinat copiilor. Centrul de coordonare ar putea integra notele informative în programele de formare inițială și în protocoalele destinate avocaților specializați în asistență juridică, psihologilor și mediatorilor, precum și în criteriile sale de monitorizare a calității muncii acestora cu copiii; amploarea acestor măsuri va depinde de reforma mai amplă a justiției prevăzută în Strategia națională.

Recomandări cheie

Privite în ansamblu, cele patru proiecte-pilot evidențiază următoarele lecții pentru oricine elaborează, testează sau adaptează o soluție similară și, prin aceasta, pentru punerea în practică a standardelor din planul în zece puncte al proiectului și din documentul de orientare politică:

1. Ancorați fiecare soluție într-o instituție care o poate adopta, planificați în funcție de procesul său de aprobare și instruiți personalul înainte de implementare.

2. Implicați încă de la început, în calitate de parteneri oficiali, toți actorii de care depind măsurile de protecție, cum ar fi avocații, instanțele și autoritățile care gestionează tehnologia.

3. Implicați copiii suficient de devreme pentru a contribui la modelarea instrumentului și oferiți-le formate concepute special pentru ei.

4. Elaborați instrumentele în limbajul de lucru al practicienilor și mențineți-le suficient de concise pentru instanțele cu program încărcat.

5. Integrați monitorizarea încă din prima zi, urmărind modul în care profesioniștii utilizează și percep instrumentul, precum și dacă copiii au înțeles și s-au simțit liberi să vorbească, nu doar dacă procedurile au fost respectate.

6. Acordați proiectelor-pilot suficient timp și fonduri pentru evaluare, pentru a demonstra efectul lor asupra copiilor în cadrul audierilor reale, precum și asupra modului în care profesioniștii le utilizează.

7. Atunci când se transferă o soluție, mențineți aceleași măsuri de protecție, adaptați modul în care sunt puse în aplicare și repetați procesul de proiectare în colaborare cu practicienii locali și cu copiii, în loc să vă limitați la traducerea instrumentului.